प्रस्तावना

आले पौराणिक काळापासून लागवड करात. आल्यातील विशिष्ट चव व स्वाद यामुळे दररोजच्या जेवणातील मसाल्यात आल्याचे महत्वाचे स्थान आहे. ओले आले प्रक्रिया करुन टिकवलेले आले अथवा सुंठ अशा स्वरुपात आल्याचा उपयोग करतात. जिमनीतील आल्याच्या खोडाचा उपयोग मसाल्यासाठी करतात.

हवामान व जमीन

आल्याला उष्ण व दमट हवामान मानवते. थंडी मुळे आल्याची पालेवाढ थांबते व जिमनीत खोडाची वाढ सुरु होते. मात्र शेतक-यांच्या अनुभवावरुन असेही लक्षात आले की, साता-यापासुन मराठवाडया पर्यन्त पीक येऊ शकते. समुद्रिकना-याच्या भागात जेथे २०० से.मी.िकंवा थोडा जास्तच पाऊस पडतो. तेथे पावसाळी पाण्यावर घेतले जाते. समुद्रसपाटी पासून १०० ते १५०० मीटर उंचीपर्यन्त प्रदेशात आल्याची लागवड करता येते.

आल्यासाठी मध्यम खोलीची उत्तम निचरा असलेली कसदार जमीन उत्तम असते. नदीकाठच्या पोयटयाच्या गाळिमश्रीत जिमनीत आले उत्तम येते. जिमनीवर पाणी तुंबून राहिलेले हया पिकास नुकसानकारक असते. तसेच जिमनीत विम्लतेचे प्रमाण जास्त नसावे. एकाच जिमनीत मात्र वरचेवर आले घेऊ नये कारणे त्यावर येणा-या मर रोगाचे नियंत्रण करणे अवघड जाते.

पूर्वमशागत

आल्याचे गडडे जिमनीत वाढत असल्यामुळे सखोल पूर्वमशागत करणे गरजेचे असते. जमीन लोंखडी नांगराने ३०-४० सें.मी. खोल उभी आडवी नांगरुन घ्यावी. ३-४ कुळवाच्या पाळ्या देऊन माती भुसभुशीत करुन घ्यावी. या पिकाच्या लागवडीसाठी जिमनीची आखणी निरिनराळ्या पद्धतीने केली जाते. हळव्या जिमनीत सपाट वाफे पद्धत, मध्यम व भारी जिमनीत स-यावरंबे पद्धत, वापरतात. जिमनीत हेक्टरी ४० गाडयापर्यन्त (२० टन) शेणखत टाकावे.

महाराष्ट्रातील काळया जिमनीत रुंद वरंब्याची पद्धत फायदेशीर ठरली आहे.सपाट वाफे ३x २ मीटर आकाराचे करतात दोन वरंब्यात ६० से.मी. अंतर ठेवतात तर गादीवाफ्यावर लागवड करताना ३x १ मीटर आकाराच्या १५-२० से.मी. उंच वाफयावर लागवड करतात.

बियाण्याची निवड, लागवडीची वेळ व लागवड

महाराष्ट्रात माहीम या स्थानिक जातीची लागवड करतात. या जातीमध्ये मोक्या व आंग-या असे दोन प्रकार आढळतात. चांगल्या प्रतीचे निरोगी ३-५ से.मी. लांबी व अंदाजे २०-२५ ग्रॅम वजनाचे आणि २-३ कोंब रुजण्याइतपत डोळे असलेले बेणे निवडावे. एक हेक्टर लागवडीस साधारणपणे १००० ते १२०० किलो बेणे लागते. साध्या वाफ्यात आल्याची लागण २५x२२.५ से.मी. अंतरावर करतातृ बेणे ४-५ सें.मी. खोल लावुन मातीने झाकावे. लागण कोरडीत करुन हलके पाणी सोडून वाफे भिजवतात. गड्डा लावताना कोबांची टोके जिमनीच्या वरच्या बाजुस येतील अशी काळजी घेऊन लागण करावी.

आले कीड-रोगाला नाजुक असल्याने कंद लागवडीच्या वेळी प्रतिबंधक उपाय म्हणून डायथेन-झेड-७८ आणि नुवाक्रॉन अनुक्रमे २५० ग्रॅम आणि १०० मि.ली. १०० लीटर पाण्याच्या मिश्रणात बुडवून लावावेत.

मे महिन्याच्या दुस-या आठवडयापासून जून महिन्याच्या पहिल्या आठवडयापर्यंन्त आल्याची लागवण करतात.

आंतरमशागत

लागवडीनंतर १५-२० दिवसात कोंब जिमनीच्या वर दिसू लागतात. त्यानंतर लगेच कोंबांना धक्का न लागेल अशी काळजी घेऊन वाफयातील तण काढून घ्यावेत. वेळोवेळी हात खुरपणी करुन तण काढावे. पीक १२० दिवसाचे झाल्यावर हलकी खोदणी करुन दुसरा वरखताचा हप्ता द्यावा त्यामुळे गडयाची नीट वाढ होण्यास मदत होते.

पाणी:- लागण होताच एक हलके पाणी द्यावे . पाऊसमान लक्षात घेऊन दर ६ ते ८ दिवसांनी पिकास पाणी द्यावे. पिकात पाणी साचून राहू नये याची काळजी घेणे फार महत्वाचे आहे.

वरखते:- लावणीच्या वेळी १०० किलो अमोनियम सल्फेट, ३०० किलो सुपर फॉस्फेट व ८० किलो म्युरेट ऑफ पोटॅश वाफयात टाकावे व त्यानंतर ६ ते ८ आठवडयाने ५० किलो व १२० दिवसांनी १०० किलो युरिया द्यावा.

काढणी व उत्पादन

आल्याचे पीक ७ महिन्यात तयार हाते. मात्र आले सुठींकरीता लावले असल्यास ८.५ ते ९ महिन्यात पीक तयार होते. जानेवारी महिन्यात पाने पिवळी पडून वाळू लागतात. वाळलेला पाला कापून पाला-पाचोळा वेचुन घ्यावा. कुदळीने खोदुन आल्याच्या गडडयांची काढणी करतात. खणताना गडयांना इजा हेणार नाही याची काळजी घ्यावी. आले वेचून पाण्याने स्वच्छ धुवून गड्डे व बोटे (नवीन आले) वेगवेगळी करावी. उत्पादन १०-१५ टनापर्यन्त येऊ शकते.

काढण्याच्या वेळी चांगला भाव नसेल तर आले न काढता त्यास दर १० दिवंसानी पाणी देणे चालु ठेवतात. एप्रिल अखेर कंदांवर पुन्हा फुटवे येऊन त्याची वाढ सुरु होते. त्यानंतर त्यास वाढ व पोषणासाठी आधीच्या पोषणाइतकीच खते द्यावीत. अशा द्विहंगामी पिकाची काढणी पुढील ऑगस्टमध्ये करतात. या पिकाचे उत्पादन हेक्टरी ३० ते ४० टनापर्यंन्त येते.

सुंठ तयार करणे (ड्राय क्युअर्ड जिंजर)

आले जिमनीतून काढल्यांनतर त्यावरील माती पाण्याने धुवून काढतात व आले स्वच्छ करतात. उन्हात सुकविल्यावर हे आले पुन्हा पाण्यात भिजू देतात. साल नरम झाल्यावर आले पाण्यातून काढून त्यावरील साल कोरडया फडक्याने घासून काढतात. त्यानंतर चुन्याच्या निवळीत तीन टप्याने भिजत ठेवावे. त्यानंतर हवाबंद खोलीत गंधकांची धुरी देतात. परत उन्हात सुकवून ६ तास गंधकांची धुरी देतात. नंतर उन्हात चांगले सुकतात. अशा त-हेने तयार झालेली सुठ ओल्या आल्याच्या मानाने १५ ते २० टक्के या प्रमाणात मिळते दर हेक्टरी ७५०० किलो आले किंवा १८५० किलो सुठ मिळते.

कीड व रोग

कीड

खोडमाशी:- ही माशी खोडावर उपद्रव करते. या माशीच्या नियंत्रणासाठी १०० मि.ली. कोणतेही किटननाशक १०० लीटर पाण्यात मिसळुन फवारावे.

कंदमाशी :- या माशीच्या नियंत्रणासाठी १० दाणेदार फोरेट, हेक्टरी २० किलो टाकतात.

उन्नी: या किडीचा प्रादुर्भाव आढळल्यास जिमनीत आले लावताच १० टक्के बी.एच.सी. ५० किलो हेक्टरी प्रमाणे खताबरोबर मिसळावी. तसेच बी.एच.सी. बरोबर ५०० किलो नीम पेंड दिली तर कीड नियंत्रण होऊन पिकाला खतही मिळते.

रोग:- नरम कूज :जिमनीत पाण्याचा निचारा बरोबर न झाल्याने या रोगाचा प्रादुर्भाव होतो. शेंडयाकडून झाड वाळत जाते. बुंध्याच्या भाग सडल्यामुळे सहज उपटला जाऊ शकतो. त्यानंतर जिमनीतील गाठे सडण्यास सुरुवात होते.

उपाय:-

- १. रोगट झाडे समूळ उपटून नष्ट करावी.
- २. लावणीपूर्वी व नंतर दर महिन्यास जिमनीवर व पिकावर ५:५:५० चे बोर्डोमिश्रण फवारावे.
- 3. पिकाचा फेरपालट, उत्तम निचरा होणा-या जिमनीत लागवड अत्यावश्यक.

योजना:- केंद्र पुरस्कृत मसाला पीक विकास योजनेंतर्गत सुधारीत जाती, तंत्रज्ञान इत्यादींचा प्रसार होण्याकरिता शेतक-यांना आल्याचे १० आरचे प्रात्यक्षिक प्लॉटला येणा-या खर्चाच्या ५० टक्के व जास्तीत जास्त रुपये १२०० देण्यात येतात.

परसंबागेतील आल्याची लागवंड करण्याकरिता ५ किलो बेणे आणि पीक संरक्षणासाठी औषधे असे एकुण ५० रुपयाचे मिनीकिट ५० टक्के अनुदानावर पुरविण्यात येते. पीक संरक्षणाकरिता खर्चाच्या ५० टक्के व जास्तीत जास्त रुपये १००/- चे मर्यादित अनुदान देण्यात येते.